

رویکردی تحلیلی به تأثیر آیین‌ها بر جسم و جان شهرها

فرح حبیب - دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران.

محمد نقی زاده - استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران.

نوشین کریمی* - استادیار گروه معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهری، تهران، ایران.

Realization of the Customs' Influences on Urban' Physique and Soul

Abstract

Due to a rich cultural history, holding of ceremonies and customs have a special position in Iran. Upon passing of time, the people are insisting on performing their ceremonies including males, females, old men, old women and even adolescences. They make ready their living place for holding of ceremonies which are created through a long-term history. Upon starting the time of ceremonies throughout the city and/or different cities, we are witnessing of great changes in the civil environment not only for changing in cities skeleton but also fundamental changes in the mood of residents. It is in a way prior to start up of these ceremonies, we may witness a movement and changing the whole cities with a fresh soul as well. There are some major and minor elements sometimes in fixed and/or semi-fixed and moving of cities which make the cities ready for concerned ceremonies. This paper intends to recognize any effects of different ceremonies on the skeleton of cities. Then the goals of research are presented as follows: How the ceremonies are effective on cities' skeleton? How the ceremonies are effective on the mood of cities? Firstly in this research we could analyzed relevant discussions about the mode and life of city and then divided them into three groups of elements (fixed, semi-fixed and moving) by the help of field researches and interpretation method. Then it was possible to specify any effects of which on relevant elements. Regarding all mentioned items, the most important consequences of ceremonies in society are: Citizenship feeling, belonging feeling to a place, belonging feeling to social cultural and religious groups, changing of non-active citizens into active ones and upgrading the meaning of citizenship. It may cause also closer connections of a person with civil environment and close contact between environment and citizens. These are important issues as much attractive as possible for urban planning scientists. As it is obvious, both theoretical and practical viewpoints are considered as the important priorities of discussions for upgrading the interactions of citizens with civil environment. Finally we may state that increasing any contacts with citizens and environment is the most important effects of ceremonies on cities' skeleton. In case the citizens consider themselves as an integrated part of the environment, they will feel more responsibilities against it. Therefore they are not so much indifferent against the environment and they will be changed into social supporters and environment watches.

Keywords: Urban' Physique and Soul, ceremonies, cities' skeleton, mood of cities

چکیده

اجرای آیین‌ها و مراسم یکی از ارکان اساسی هویت فرهنگی تمامی جوامع بوده است و همواره یکی از شاخصه‌های تأثیرگذار بر جسم و جان شهرها بوده است در کشور ما، به واسطه پیشینه فرهنگی غنی، آیین‌ها از جایگاهی ویژه برخوردار است و توانی بالقوه در پیوند ساکنان شهرها با محیط زندگی اشان می‌باشد. این پژوهش برآن است که به مطالعه تأثیر آیین‌ها بر جسم و جان شهرها پردازد. آیین‌ها با توجه به ماهیت اشان در چهار دسته قابل بررسی می‌باشند که عبارتند از: آیین‌های کهن، آیین‌های مذهبی، آیین‌های موردی و آیین‌های محلی. در این مقاله آیین‌های محلی به واسطه گستردگی و تنوع اشان مورد بررسی قرار نمی‌گیرند. با تکنکاش در تأثیر هر دسته از آیین‌ها بر جسم و جان شهرها ابعاد ناشناخته آنها شناسایی و تأثیر آیین‌ها بر روحیه و در سه گروه آموزه‌های معنوی، آموزه‌های فردی و آموزه‌های اجتماعی مشخص گردید. در ارتباط با تأثیر آیین‌ها بر کالبد شهرها سه زمینه عناصر ثابت، عناصر نیمه ثابت و عناصر متحرک مورد پژوهش قرار می‌گیرد که این تأثیرات علاوه بر این که کالبد شهرها را درگرگون می‌سازد در روحیه ساکنان شهرها نیز تأثیر بسیار می‌گذارد و سبب می‌گردد شهر و دنان خود را جزئی از محیطی فرهنگی، اجتماعی، کالبدی ادراک و شناسایی نموده و در ارتباطه با اصلاح آن کوشانند. واژگان کلیدی: آیین، جسم شهر، جان شهر، عناصر ثابت، عناصر نیمه ثابت، عناصر متحرک.

مقدمه

شهرها را تغییر داده و کل شهر اعم از کالبد و مردمان شهر را پذیرای برگزاری آیین‌های مورد نظر می‌گرداند. این مقاله درپی تدقیق و بازشناسی تأثیر آیین‌های مختلف بر جسم و جان شهرها است؛ پس با توجه به مطالبی که بیان شد، اهداف تحقیق به شرح زیر ارائه می‌گردد:

۱- آیین‌ها چگونه بر جسم (کالبد) شهرها تأثیر می‌گذارند و این تأثیر به چه صورت است؟

۲- آیین‌ها چگونه بر جان (روحیه) شهرها تأثیر می‌گذارند و این تأثیر به چه صورت است؟

مروری بر پیشینه نظری موضوع در رابطه با بررسی فرضیات مذکور ابتدا با تحلیل محتوای متن به بررسی متون مربوطه پرداخته شد، در این رابطه آراء اندیشمندان غربی که به گونه‌ای براین مقوله و ارتباط رویدادها با کالبد شهر و پیوند محیط با ساکنانش اشاراتی داشته‌اند: نظیر لینچ، هالپرین، هال، بیکن، روسی، راپاپورت و گل مورد بررسی قرار گرفت و از آراء اندیشمندان ایرانی به نظریات نصر و اردلان و بختیار پرداخته شد.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۴۲

جدول ۱. نظریات اندیشمندان؛ مأخذ: نگارندهان.

لینچ	اندیشمندان
او شهر را مهمتر از مجموعه ای از عناصر کالبدی و در بر گیرنده انسان‌ها، فعالیت‌ها و رفتارهای اشان می‌دانست (لينچ، ۱۳۷۴، ص ۱۰). به باور او هر شهر وند ارتباط و پیوندی با بخش‌هایی از شهر که یادآور معانی و تجربه‌هایی برای او می‌باشد (لينچ، ۱۳۷۴، ص ۱۰). هیچ عاملی در شهر به خودی خود به تجربه در نمی‌آید مگر آنکه در پیوند با زمینه یا محیط اش دیده شود، تسلسل رخدادهایی که سبب بروز آن گشته شناخته گردد و در رابطه با یادها و تجربه‌های پیشین باشد. (لينچ، ۱۳۷۴، ۱۰) شهر خوب از دیدگاه وی شهری است که تداوم فرهنگی را بهبود بخشدیده، به پایایی و ماندگاری افراد آن کمک نماید و بر حسن پیوند محیط از دید زمانی و مکانی بیفزاید (لينچ، ۱۳۸۱، ۱۵۰).	نظریات
به نظر می‌رسد اهمیت کارهای وی به دلیل توجه به تجربه فضایی انسان‌ها بوده به گونه‌ای که وی همواره بر نقش مردم و حرکات آنان در پایایی و ماندگاری یک شهر اشاره دارد و زندگی شهری را وابسته بدان می‌داند و کالبد شهر اعم از ساختمان‌های قدیمی و جدید در کنار هم را رشته‌ای زنجیر وار می‌یابان گذشته و حال قلمداد می‌کند (Halprine, 1963, 9-14). از دیدگاه هالپرین شهر آمیزه ای از هنر درخشان از پیش تصور شده و نیز عناصر خودروی طراحی شده ای است که مردم فرصت مشارکت در آن را دارند. در نتیجه هر شهر دستاورد هنر خلاقانه ای از اجتماع و نیازمند حضور بیوسته و پر انرژی تمام شهر وندان است (Halprine, 1963, 9-14).	هالپرین

به عقیده وی فضاهایی با نمودهای ثابت (بعد های مادی تعمیم یافته از مالکیت) دارای طرح های درونی و پنهانی که نشأت گرفته از فرهنگ و طرح های فرهنگی می باشند. طرح روزتاه، شهرک ها، شهرها و مداخله در حومه اتفاقی و تصادفی نبوده بلکه از طرحی که نسبت به زمان و فرهنگ دگرگون است پیروی می کند. (هال، ۱۳۷۶، ۱۴۶) هال با توجه به رابطه ی شهر و فرهنگ به تعیف شهر می پردازد: شهر، گذشته از هر مسأله دیگری، بیان گر فرهنگ مردمی است که آن را پدید آورده اند، شکل گسترش یافته از جامعه ای است که بسیاری از کار کرد پیچیده و به هم پیوسته آن را – که ما از آنها آگاهی نداریم - اجرا می کند (همان، ۲۴۵)

بیکن شهر را بزرگترین دستاورده بشری و حاصل تصمیمات مردم آن می داند (بیکن، ۱۳۷۶، ۱۳). او به منظور اثبات نظریات خود به بررسی شیوه شکل گیری شهرهای قدیمی مثل آتن باستان می پردازد و از نظام های حرکتی سخن به میان می آورد مجاری که کل شهر را به هم پیوند داده و سبب ایجاد یک کل منسجم می گردد (بیکن، ۱۳۷۶، ۳۶-۳۴). یکی از درخشنان ترین نمونه های تاریخی این مجاری، مجرای حرکت انسان در مراسم جشن آتنا در یونان باستان است. هر چند شهر وندان آتنی هر روز زندگی خود را به منظوری از این مسیر استفاده می کردد اما ره سپردن در آن قاعدها همیشه آنان را به یاد رژه درخشان و زیبایی می انداخته که از دوران کودکی همگی شاهدش بوده اند. (بیکن، ۱۳۷۶، ۶۵)

روسی اهمیت نظریات روسی به دلیل توجه به عناوan فرآیندی است که گذشته را به آینده پیوند می دهد بنابراین وی شهر را دستاورده ناخودآگاه جمعی و صحنه زندگی، فعالیت ها، رویدادها و عواطف چندین نسل می داند (پاکزاد، ۱۳۸۶، ۳۳۸). او به این واقعیت اشاره دارد که عوامل فرهنگی در شکل گیری ساختار شهر نقش بسیاری را ایفا می نمایند یکی از مهمترین مؤلفه های عوامل فرهنگی آداب است از دید وی آداب دارای طبیعتی جمعی است و این طبیعت جمعی پایابی و ماندگاری آن را تضمین نموده و به این موضوع اشاره دارد که ساختمان های قدیمی یک شهر نقش مهمی در پیدایی آن داشته و روایت هایی از آن را به عهده می گیرند (پاکزاد، ۱۳۸۶، ۳۳۸).

راپاپورت در بسیاری از فرهنگ های سنتی طرح های ذهنی مقدس و معانی از مهمترین ها هستند و شهرها در آن فرهنگ ها فقط در آن عبارات می توانند فهمیده شوند در فرهنگ های دیگر، سلامت یا بهداشت، اوقات فراغت، انسان گرایی، نوعی از خدا پرستی یا مواردی که با آنها می توان خوب و سالم بود می توانند ارزش هایی باشند که طرح های ذهنی را تبیین می کنند و از این رو در سازماندهی محیط های زیست شهری منعکس شده اند. (راپاپورت، ۱۳۸۴، ص ۶۷)

گل وی بر این باور است که مردم سده های میانه، شهر را در زمان و جهتی که به آن نیاز بود، گسترش می دادند؛ بنابراین شهر به دست ساکنانشان و در یک فرآیند تدریجی شهرسازی شکل می گرفت و در نتیجه همپوشانی کاملی میان محیط فیزیکی، کار کردها و فعالیت های شهری پدید آمده بود (Gehl, 1987, 41-43).

نصر سخن از سنت، سخن از اصول تبدیل ناپذیری است با منشاً آسمانی و سخن از کاربردشان در مقاطع مختلف از زمان و مکان. در عین حال، سخن از تداوم آموزه های خاص و صوری قدسی است که محمول هائی هستند برای انتقال این آموزه ها به انسان و به فعلیت درآمدن تعالیم سنت در درون انسان. (اردلان و بختیار، ۱۳۸۰، پیشگفتار) معماری اسلامی، همچون همه انواع معماری سنتی، با کیهان شناسی مأمور و مرتبط است پس خود انسان است که با کیهان انس و الفت دارد، او عالم صغیر است و همچون عالم کبیر، بازتابنده حقیقتی ماورائی است. همه تشابهات بین انسان و کیهان بیانگر واقعیتی ژرف اند که سطوح مختلف هستی انسان را به سطوح همخوان با هستی کیهان پیوند می زند. (اردلان و بختیار، ۱۳۸۰، پیشگفتار)

شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

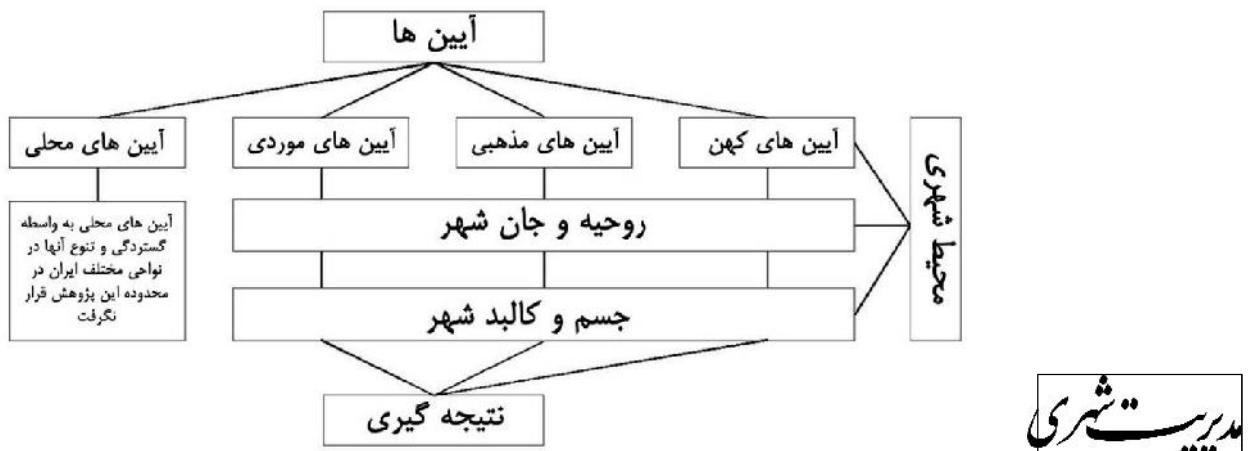
۴۳

ادامه حدوداً ۱۰ نظر بات اندیشمندان؛ مأخذ: نگارندگان.

اردلان و بختیار مثل های ابدی صفات آسمانی و روحانی از طریق صور مادی به جلوه در می آیند و حاکی از گرایش هائی حیاتی، معهداً فانی، هستند. صور مادی از اینروی، عملاً همچون پلی هستند میان عالم انتزاعی و کیفی خیال و مصنوعه های کمی آدمی. (اردلان و بختیار، ۱۳۸۰، ۶۷)

بررسی صور نوعی از چند نظر سودمند است. از این راه می توان صاحب فرهنگ نامه نئی از صور ساختمانی شد که راهنمای درک کارهای دیروزیان باشد. آن درد تاریخی که پاری از صور به دست می دهنده. نمایشگر خاستگاه آنها و حاکی از کاربری ویژه آنهاست؛ و در عین حال مؤید نمادین بودن فطری شان. (اردلان و بختیار، ۱۳۸۰، ۶۷)

ساختار پژوهش

نحوه داد ۱. ساختار، بیو و هش؛ مأخذ؛ نگارندگان:

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

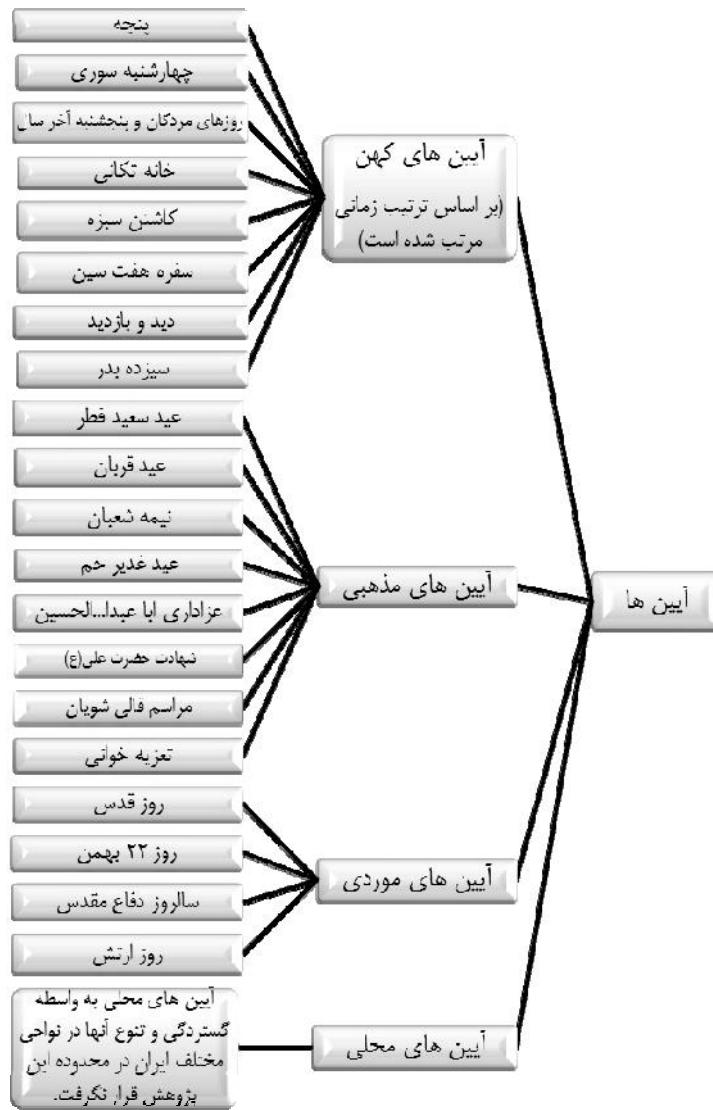
آیین‌ها و انواع آن	مواد و روش‌ها
آیین‌ها و اجدان نوع گوناگونی است که با توجه به ماهیت آنها قابل تقسیم‌بندی در سطوح زیر است:	در فرآیند پژوهش حاضر ابتدا با تحلیل محتوا مباحث مربوط به روحیه و جان‌شهر و سپس با پژوهش‌های میدانی با استفاده از روش تفسیری، تأثیر آیین‌ها بر جسم وکالبد شهر و در قالب سه دسته عناصر (ثبت، نیمه ثابت، متحرك) تقسیم‌بندی و تدقیق گردید و ساز و کار و چگونگی تأثیر بر عناصر تعیین گردیده است.
آیین‌های کهن «پنجه»: بنابر سال‌نمای کهن ایران، هر یک ازدوازده ماه سال سی روز است و پنج روز باقی مانده سال را پنجه گویند (روح‌الامینی، ۱۳۷۶، ص. ۴۳). در نهروز یک نفر	

۱. فرد کرلینجر تعریف جامعی از این روش ارائه می‌دهد: تحلیل محتوا روش مطالعه و تجزیه و تحلیل ارتباط‌ها به شیوه نظام دار، عینی و کمی برای اندازه‌گیری متغیرهاست. وی در بیان ویژگی‌های تحلیل محتوا می‌افزاید: درگذشته برای اندازه‌گیری متغیرها، از این روش کمتر استفاده شده است. اما کاربرد جدید و فرازینده آن در پژوهش رفتاری به اندازه‌گیری متغیرهایی معطوف بوده است که بدون این روش، اندازه‌گیری آنها امکان پذیر نبوده است. بررسیون می‌نویسد: تجزیه و تحلیل محتوا، یک شیوه تحقیقی است که برای تشریح عینی، منظم و کمی محتوای آشکار پیام‌های ارتباطی بکار می‌رود. در تحلیل محتوا، پژوهشگر پیام‌های تولید شده را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد و به دنبال یافتن پاسخی برای پرسش‌های تحقیق خود است. روش تحلیل محتوا برای دانشمندان علوم اجتماعی و انسانی فرصت‌های گوناگونی را جهت استفاده منظم از فراگیرترین شکل مدارک مربوط به امور انسانی - یعنی محتوای ارتباطات - فراهم می‌آورد. (www.masternader.blogsky.com)

درستشیری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۴۵

نمودار ۲. دسته بندی کلی آیین ها؛ مأخذ: نگارندگان.

امیر می شود که تا سیزده عید، امیر و حکمرانی شهر را بشارت داده، چهره سیاهشان نمادی از بازگشت حیات است، به اعیان و اعزه شهر حواله نقد و جنس می دهد، که همه زیاد یا کم تقدیم می کنند (قزوینی، ۱۳۲۴، ص ۱۶-۱۳). بی گمان امروز کسانی که در روزهای پایانی سال و نخست فروردین، با لباس های قرمز رنگ و صورت سیاه شده در کوچه و گذر و خیابان می بینیم که با دایره زدن و خواندن و رقصیدن مردم را سرگرم می کنند بازمانده شوخی ها و سرگرمی های انتخاب میرنوروزی و حاکم پنج روزه است (روح الامینی، ۱۳۷۶، ص ۴۷-۴۸). این افراد پیام آوران نوروز می باشند که نوشدن طبیعت، زندگی مجدد بعد از زمستانی سخت همراه با مرگ گلها و گیاهان

چهارشنبه سوری: چهارشنبه سوری از جمله آیین هایی است که در تمام شهرها و روستاهای ایران برگزار می شود این مراسم شامل پریدن از روی آتش، فال گوشی، قاشق زنی و شال انداختن است.

جدول ۲. تأثیر پنجه بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آینین بر روحیه و جان شهر			تأثیر آینین بر روحیه و جان شهر				پنجه	
عناصر متحرک ^۴			فردي		آموزه های معنوی			
عناصر نیمه ثابت ^۳	عناصر ثابت ^۲	جمعی	نمایش	هویت	تذکر دهی	گفتار		
- حرکت افرادی موسوم به حاجی فیروز در سطح شهر			منطقه	مردم	و معد	نیک	بخشن و گذشت	
		*	*	*	*	*	*	

جدول ۳- تأثیر چهارشنبه سوری بر جسم و جان شهر مأخذ: نگارندگان

تأثیر آینین بر روحیه و جان شهر			تأثیر آینین بر روحیه و جان شهر								چهارشنبه سوری	
عناصر متحرک			فردي				آموزه های معنوی					
عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی	مشترک	از باطن	محله ای و همسایه ای	آزادی	آسما	آزادی	آزادی	آزادی		
- روش کردن بوته های خار در خیابان پرش مردم از روی آتش	- وجود بارک هایی در درون شهر بمنظور آتش بازی در ایام خاص	روزه زنی پوشیدن باشد منطقه	پوشیدن باشد باشد منطقه	پوشیدن باشد باشد منطقه	باشد باشد باشد منطقه	باشد باشد باشد منطقه	باشد باشد باشد منطقه	باشد باشد باشد منطقه	باشد باشد باشد منطقه	پریدن از روی آتش	چهارشنبه سوری	
											فال گوشی ^۵	
											قاشق زنی ^۶	
- شال انداختن											شال انداختن ^۷	

۲. عناصر ثابت عناصری هستند که ثابت بوده و ندرتاً و به آهستگی تغییر می‌کنند. (راپاپورت، ۱۳۸۴، ص ۹۴)

۳. عناصر نیمه ثابت شامل انواع مختلف چیدمان، مبلمان، پرده و اثاثیه، گیاهان، تابلوهای تبلیغاتی، ویترین مغازه‌ها، جانمایی حیاطها و تزئینات چمن‌ها و سایر عناصر شهری است. این عناصر به آسانی و به سرعت تغییر می‌کنند و دارای نقش مهمی در معنای محیطی که به آن تعلق دارند بوده تا جایی که اهمیت آنها در برقراری ارتباط بیشتر از عناصر کالبدی ثابت است. (راپاپورت، ۱۳۸۴، ص ۹۶)

۴. عناصری مربوط به انسان‌ها یا محیط آنها هستند که شامل نقل و انتقال ارتباطات فضایی و موقعیت کالبدی آنها است حتی وضعیت کالبدی، رُست دست و بازو حالت ظاهری و صورت، عکس العمل گردن و دست ها، اشارات سر، ارتباطات چشمی، سرعت

کلام و نطق، صدا و میزان مکث و بسیاری از رفتارهای غیرکلامی دیگر رانیز شامل می‌شود. (راپاپورت، ۱۳۸۴، ص ۱۰۴)

۵. عملی که زنان در شب چهارشنبه سوری برای اطلاع از آینده (ازدواج، بهبود، مرض وغیره) کنند و آن چنان است که نیت کنند و در سر چهارراهی ایستند و به سخن نخستین کسانی که از آنجار دشوند گوش دهند و همان را تعییر کنند. (معین، ۱۳۷۱، ص ۲۴۷۸)

۶. عملی که زنان در شب چهارشنبه سوری انجام دهند: زنان برای گرفتن مراد و رسیدن به مقصد به طور ناشناس و نقاب زده در بیانه‌ها روند و به وسیله زدن قاشق برکاسه یا بر در خانه‌ها اهل خانه را از آمدن قاشق زن خبر کنند آنان نیز وظیفه خود را که آوردن مقداری آذوقه خشک و ناپخته است انجام دهند و شرط در این عمل آنست که قاشق زن مکالمه نکند. (معین، ۱۳۷۱، ص ۲۶۱۳)

۷. شال اندازی از دیگر مراسم چهارشنبه سوری است که تاکنون اعتبار خود را در شهرها و روستاهای همدان و زنجان حفظ کرده است. پس از خاموش کردن آتش، فال گوشی و قاشق زنی جوانان نوبت به شال اندازی می‌رسد. جوانان چندین دستمال حیری و ابریشمی را به یکدیگر گره زده، از آن طبابی رنگین به بلندی سه متری ساختند آن گاه از راه پلکان خانه‌ها یا زری دیوار، آن را از روزنه دودکش وارد منزل می‌کنند و یک سر آن را خود در بالای بام در دست می‌گرفتند، آنگاه با چند سرفه بلند صاحبخانه را متوجه و روشنان می‌سازند صاحبخانه که منتظر آویختن چنین شال‌هایی هستند، به محض مشاهده طناب رنگین، آنچه قبل‌آماده کرده، در گوشش شال می‌ریزند

و گرهای بر آن زده، با یک تکان ملایم، صاحب شال را آگاه می‌سازند که هدیه آماده است. آنگاه شال انداز شال را بالا می‌کشد.

مدرس شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

جدول ۴. تأثیر روزهای مردگان و پنجشنبه آخر سال بر جسم و جان شهر مأخذ: نگارندگان.

روزهای مردگان و پنجشنبه آخر سال	تأثیر آینین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آینین بر روحیه و جان شهر			آموزه های معنوی	
	عناصر متحرك	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی				
				مشارکت اجتماعی	هویت اجتماعی	خانوادگی		
رفتن سر مزار گذشتگان	- حرکت مردم به سمت بهشت زهرا	- وجود سفره های هفت سین در بالای قبرها	- گورستان های شهر بازارچه گل فروشان	مشترک اجتماعی	هویت اجتماعی	خانوادگی	آسایش فعال به سازمانداری	بهمگی، قومی و فرهنگی
پخش نذورات	شکل گیری گل فروشی ها و گلاب فروشی ها	شکل گیری گل فروشی ها و گلاب فروشی ها		*	*	*	*	*
				*	*	*	*	*

تغییر داده و شکلی تازه به آن می بخشند.

۱-۱ روزهای مردگان و پنجشنبه آخر سال

یکی از آینین های کهن پیش از نوروز یاد کردن از مردگان

۲-۱ خانه تکانی

اصطلاح خانه تکانی بیشتر در ارتباط با شستن و تمیز کردن وسایل خانه به کار می رود در خانه تکانی تمام وسایلی که نیازمند تعمیر است تعمیر شده و وسایلی که مورد نیاز نمی باشد به فقراء و نیازمندان بخشیده می شود. قبرستان ها به صورت فضایی شهری در قالب مجموعه ای فعال ایفای نقش می کرده حال آنکه امروزه قبرستان های محله ای در یکدیگر ادغام شده و مقیاسی شهری را بر عهده دارند در پنجشنبه آخر سال بهشت زهرا به صورت شهربی فعل در می آید و از مسافتی طولانی تا بهشت زهرا گل و گلاب فروشان در حاشیه و کنار جاده روحیه شهر را می روند.

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۴۷

جدول ۵- تأثیر خانه تکانی بر جسم و جان شهر مأخذ: نگارندگان

خانه تکانی	تأثیر آینین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آینین بر روحیه و جان شهر			آموزه های معنوی	
	عناصر متحرك	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی				
				نمایش هویت فرهنگی	مشارکت اجتماعی و خانوادگی	مردم منطقه		
	- استفاده از گل و گلستان در بالکن ها و حیاط ها	- وجود فرش ها در بالکن و پشت بام خانه ها	- تمیز کردن چهره خانه ها				*	*
	- سیریون گذاشتن وسایل خراب و مستعمل	- نفاشی نماها	- ترمیم نمای منازل				*	*
		- تغییر ویترین مغازه ها					*	*

جدول ۶. تأثیر کاشتن سبزه بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر			کاشتن سبزه	
عناصر متحرک	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی	فردي			
			نمایش هویت فرهنگی مردم منطقه	آموزه های معنوی افزایش ارتباط و پیوند با طبیعت	تذکر دهی (یادآوری) نوشدن سال و قیاس با معاد		
	-باغچه سازی در کل شهر -گذاشتن طروف سبزه در کنار پیاده روهای حاشیه پنجره ها		*	*	*		

جدول ۷. تأثیر سفره هفت سین بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر										سفره هفت سین	
عناصر متحرک	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی	فردي										
			مشارکت خانوادگی	آرزوی سلامتی و برکت در سال نو	تطهیر و پاکسازی	گفتر نیک (عیدت مبارک)	افزایش ارتباط با طبیعت (سبزه)	مهربائی نمادی از طبیعت	بخشنده و گذشت	تذکر دهی (یادآوری) نوشدن سال و قیاس با معاد				
-تشکیل بازارچه های موقت برای فروش وسایل سفره هفت سین		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

جدول ۸. تأثیر دید و بازدید (عید دیدنی) بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر										دید و بازدید (عید دیدنی)	
عناصر متحرک	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی					فردي						
			نمایش هویت فرهنگی مردم منطقه	از بین رفاقت کورت ها و کیننه ها	قویت ارتباطات محله ای و همسایه ای	مشارکت اجتماعی و خانوادگی	شادی و تنفس	اسپر تونی، ساختاری اجتماعی و قوی	مله رسم	بخشنده و گذشت	غمزبانی	پیوند خانوادگی		
-حرکت مردم با لباس های نو و گل و هدیه در شهر برای انجام دید و بازدید		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		

جدول ۹. تأثیر سیزده بدر بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

عناصر متحرك	تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر						سیزده بدر			
	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی	فردي	آموزه های معنوی	ذکر دهی	افزایش با طبیعت	آب دادن					
-حرکت مردم به سمت پارک و فضاهای سبز	-اختصاص محل های برای برپا کردن چادرها در این روز تمامی فضاهای سبز	-پارک های درون و برون شهری	-احساس تعلق به شهری اجتماعی و قومی	-نمایش هویت فرهنگی محله ای مردم منطقه همسایه ای و خانوادگی	-تقویت ارتباطات اجتماعی و ارتباط های با طبیعت	-آموزه های معنوی	-ذکر دهی سبزه به آب دادن	-آب دادن	*	*	*	*	*

سین است. (روح الامینی، ۱۳۷۶، ص ۵۶).

در اسفند ماه اکثر خانواده‌های ایرانی دانه‌های غلات را سبز می‌کنند که در واقع نمادی از برکت و شگون در سالی که پیش رو دارند را مشخص می‌کنند و نمادی از نوشدن طبیعت و رویش مجدد و یادآوری معاد و رستاخیز است و از روزگاران کهن بین ایرانیان مرسوم بوده است. (بیرونی، ۱۳۶۳، ص ۳۳۰) و (روح الامینی، ۱۳۷۶، ص ۵۵).

درست شری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۴۹

آیین‌های مذهبی «سفره هفت سین»: رسم و باوری کهن است که همه اعضای خانواده در موقع سال تحويل در خانه و کاشانه خود در کنار سفره هفت سین گردآیند. در سفره هفت سین، از جمله، هفت روییدنی خوارکی است که با حرف سین آغاز می‌شود، و نماد و شگونی بر فراوانی روییدنی ها و فرآورده‌های کشاورزی است، می‌گذارند. افزون بر آن؛ آینه، شمع، ظرف آب، تخم مرغ رنگ کرده، ماهی قرمز، نان، سبزی، گل و کتاب دینی نیز زینت بخش سفره هفت

جدول ۱۰. تأثیر عید فطر بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

عناصر متحرك	تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر						عید فطر
	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی	فردي			آموزه های معنوی			
-پخش نذورات توسط مردم در سطح شهر	-چراغانی شهر و نصب پلاکاردها	-مسجد و حسینیه ها	جهت برگزاری نماز عید	مشارکت اجتماعی و خانوادگی	ایستادگی در مقابل وسوسه ها	تهذیب نفس	*	*	*	*

جدول ۱۱. تأثیر عید قربان بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر				فردی				عید قربان	
عناصر متحرك		عناصر نیمه ثابت		عنصر ثابت		جمعی			
						آموزه های معنوى			
-پخش نذورات توسط مردم در سطح شهر		-در نظر گرفتن محل هایی از طرف وزارت بهداشت جهت کشتن دام	-کشتارگاه ها	مشارکت اجتماعی و خانوادگی		ایثار و از خود گذشتگی	یاری رساندن به نیازمندان	تذکر دهی	
-چراغانی شهر و نصب پلاکاردها		-یستگاه های صلوتی جهت پخش نذورات		*		*	*	*	

می آید که نمایشی از همکاری و مشارکت آحاد جامعه در مهاجرین (نظیر افغانه مقیم ایران) نیز واجد محل های

«نیمه شعبان»: بعد از عید فطر و عید قربان، شاید یکی از

بزرگترین اعیادی است که در میان شیعیان عمومیت دارد.

«عید غدیر»: این عید دینی نیز از مهمترین اعیاد مسلمین در ایران می باشد.

«مراسم عزاداری ابا عبدالحسین»^۸: با سیطره و

گسترش اسلام در ایران و پذیرش مذهب تشیع توسط ایرانیان، دگرگونی عظیمی در عقاید و باورهای مردم پدید

متفاوتی برای مراسم خود دارند حتی اقلیت های قومی و مهاجرین (نظیر افغانه مقیم ایران) نیز واجد محل های خود می باشند.

«عید قربان»: ریشه تاریخی این عید به قربانی کردن

اسمعایل توسط حضرت ابراهیم (ع) باز می گردد. این مراسم نشان از خود گذشتگی و ایثار حضرت ابراهیم (ع)

بر منظور خشنودی خداوند دارد. بعد از آن، قربانی کردن گوسفندان تبدیل به فریضه ای برای حاجاج گردیده است و از این طریق خوارکی برای فقرا و تهدیدستان فراهم

مدرسه شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۵۰

جدول ۱۲. تأثیر نیمه شعبان بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر				تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر								نیمه شعبان	
عناصر متتحرک		عناصر ثابت		جمعی				فردی					
				آموزه های معنوى				آموزه های معنوى					
-پخش نذورات توسط مردم در سطح شهر	-چراغانی در سطح شهر -پرچم هایی در سطح شهر	-تکایه، مساجد، حسینیه	هودت شیعیه	مشارکت اجتماعی و خانوادگی	هشتار و عزیز، علی چهارمی و مقبل فلک و ششم	ایثارگاری در میان این هایی و مذهبی	آشمنی علیله به مشارکت اجتماعی و	آفرید و از خود گذشتگی و مذهبی	صبر و استقامت	تذکر دهی	آزادگان		
-ایستگاه های موقتی جهت پخش نذورات		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		

۸. مراسم عزاداری ابا عبدالحسین که از مهمترین آیین های مذهبی است در قالب مقاله ای جداگانه تحت عنوان رویکرد تحلیلی به تعامل بین آیین های جمعی و ساختار کالبدی شهرهای سنتی ایرانی در نشریه هنرهای زیبا در شماره ۳۹ سال ۱۳۸۸ ارائه گردیده است.

آمد. رفتارها و باورهایی را که مغایر با باورهای مذهبی بود در ژرفای فرهنگ ایران داشت، زمینه ساز فرهنگ آیین‌های سوگواری شهیدان دین و برخی از آداب و رسوم در عزاداری‌های عاشورا شد. هر چند ساخت دو واقعه مرگ سیاوش و شهادت امام حسین با یکدیگر فرق دارند ادامه دادند. آیین سوگواری در مرگ سیاوش چون ریشه

کنار گذاشته و آنهایی را که مغایرتی با باورهای مذهبی مردم نداشتند در پیوند با باورهای دینی به حیات خود ادامه دادند. آیین سوگواری در مرگ سیاوش چون ریشه

جدول ۱۳. تأثیر عید غدیر بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر			عید غدیر
عناصر متحرك	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی		فردي	
حرکت مردم به سمت خانه های سیدها	چراغانی شهر و نصب پلاکاردها		هویت شیعه	آموزه های معنوی اطاعت از دستورات خداوند	-----	
		*	*			

جدول ۱۴. تأثیر عزاداری ابا عبدالحسین بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر						عزاداری ابا عبدالحسین	
عناصر متحرك	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی			فردي				
حرکت مردم با علم و پرچم در خیابان ها	- وجود تکایا و حسینیه های عزاداری موقع پیش	- تکایا، مساجد، حسینیه	آموزه های معنوی	آموزه های معنوی	آموزه های معنوی	آموزه های معنوی	آموزه های معنوی	آموزه های معنوی		
نذرورات توسط مردم در سطح شهر	- پرچم هایی در سطح شهر - ایستگاه های موقتی جهت پخش نذرورات	پخش نذرورات	همیش شیعه	فناش همیش فرهنگی مردم منطقه	مشارکت اجتماعی و خانوارگی	هشدار و عبرت	عدالت خواهی	ایستادگی در مقابل ظلم و ستم	آیین تعلق به ساختاری اجتماعی و قومی و مذهبی	
		*	*	*	*	*	*	*	*	

جدول ۱۵. تأثیر آیین شهادت امام علی علیه السلام بر شهرها؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر						شهادت حضرت علی (ع)	
عناصر متحرك	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی			فردي				
پخش نذرورات توسط مردم در سطح شهر	- پرچم هایی در ایستگاه های موقتی جهت پخش نذرورات	- تکایا، مساجد، حسینیه	آموزه های معنوی	آموزه های معنوی	آموزه های معنوی	آموزه های معنوی	آموزه های معنوی	آموزه های معنوی		
		*	*	*	*	*	*	*		

جدول ۱۶- تأثیر تعزیه خوانی بر جسم و جان شهر مآخذ: نگارندگان

بازماندگان در رویارویی با مصائب و مشکلات است.

و هر یک از این دو حمامه واجد ویژگی‌ها و پیام‌های خاص خود می‌باشد، لیکن هر دو حمامه بر اصلی

۲-۸- مراسم قالی شویان

در روز جمعه قالی شویان ده ها هزار تن زن و مرد از شهرها و روستاهای ایران به منظور برابر دانستن ثواب حضور در این مراسم با زیارت مرقد جد مطهر امامزاده سلطان علی، حضرت امام حسین (ع)، گردش می‌آیند. مردمان این خطه با بهره گیری از عناصر سازنده واقعه کربلا به روایتی حماسه‌گونه از هجرت و شهادت امامزاده سلطان علی می‌پردازند. مراسم قالی شویان نمایشی نمادین از شیوه‌نشو و خاکسپاری امامزاده سلطان علی، نمایش هویت فرهنگی مردم منطقه در تجدید پیوندهای طایفگی - محلی و تقویت و تحکیم روحیه قوی از یک سو، و برقرار کردن رابطه روحانی - معنوی با شخصیت‌های مقدس مذهبی خود در ورای جهان مادی، از سوی دیگر است. مردم طایفه‌های فین و کاشان و اردہال مراسم قالی شویان را با باورهای کهن خود از جمله آیین‌های باران خواهی و نوشیدگی فصل و آغاز کشت با هم پیوند زده و به نمایش در می‌آورند (بلوکپاشه، ۱۳۸۰، ص. ۷۶-۵۰).

آیین‌های مودتی

«روز قدس»: در این روز گروهی از مسلمانان در نقاط مختلف جهان حمایت خودشان را از مردم فلسطین به

۷-۲ - مراسم تعزیه خوانی
تعزیه نمایشی تمثیلی است که در آن وقایع کربلا را نشان داده و مصائبی را که امام حسین و یاران و اهل بیت اشان متحمل گردیده اند به نمایش در می آورد (نک: ستایشگر، ۱۳۸۱-۲۴۶) و طی مراسمی خاص برخی از داستان های مربوط به واقعه کربلا را پیش چشم بینندگان باز آفرینی می کنند. در واقع ماهیت این مراسم گرامی داشتن یاد عزیزان از دست رفته است که با به نمایش درآوردن شهادت مظلومانه امام حسین و یاران و اهل بیت اشان و به اسارت درآوردن کودکان و نوجوانان، نمایشی از ایستادگی و مقاومت در برابر ظلم و ستم و عدالت خواهی را نشان می دهند. تا هشدار و عبرتی برای یازماندگان باشد و نشان دهنده از صبر و استقامت

جدول ۱۷. تأثیر آیین قالیشویان بر جسم و جان شهرها؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر					قالی شویان
عناصر متحرک	عناصر ثابت نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی			فردي		
- حرکت دسته های عزادار در مسیر رودخانه و بالعکس	- وجود قرفه هایی که در موقع مراسم به اسکان مسافران اختصاص می یابد	- مجموعه مذهبی و فرهنگی مشهد اردهال	بنیادنی پیشنهادی موده نمایشگاه	مشارک اجتماعی و کارکردی پیوندی طبقه منابعی	بیان پیشنهادی معنوی	آموزه های معنوی برقراری رابطه روحانی - مذهبی در جهان مادی	احساس تعلق به ساختاری اجتماعی و قومی و مذهبی	*

جدول ۱۸. تأثیر روز قدس بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر			روز قدس
عناصر متحرک	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی			
- حرکت مردم به همراه پرچم ها و پلاکاردها	- قرار دادن مبلمان های موقتی در مسیر راهپیمایی و سخنرانی		تقویت حس همدردی و همیاری	احساس تعلق به ساختاری مذهبی	*	*

جدول ۱۹. تأثیر روز ۲۲ بهمن بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر			روز ۲۲ بهمن
عناصر متحرک	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی			
- حرکت مردم به همراه پرچم ها و پلاکاردها	- قرار دادن مبلمان های موقتی در مسیر راهپیمایی و سخنرانی		تقویت ارتباطات اجتماعی، محله ای و همسایه ای	احساس تعلق به ساختاری اجتماعی و قومی و مذهبی	*	*

نمایش می گذارند که به همین مناسبت در ایران پس از انقلاب اسلامی در آخرین جمعه ماه مبارک رمضان و در «سالروز دفاع مقدس»: این روز از مهمترین مراسم در ایران بعد از انقلاب اسلامی است. همچنان حمایت خود را از جمهوری اسلامی به نمایش گذاشتند که همین مناسبت در ایران پس از بگذارند. «روز ۲۲ بهمن»: در این مردم سراسر ایران به مناسبت سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی به خیابانها آمده تا

جدول ۲۰. تأثیر سالروز دفاع مقدس بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر						سالروز دفاع مقدس
عناصر متحرک	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی			فردي			
-رفتن بر سر مزار شهداء	-برگاری نمایشگاه های موقتی از جنگ تحملی		احساس تعلق به ساختاری اجتماعی و قومی و مذهبی	مشارکت اجتماعی و خانوادگی	آموزه های معنوی	آموزه های معنوی			
			*	*	*	*	*	*	*

«روز ارتش»:

جدول ۲۱. تأثیر روز ارتش بر جسم و جان شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

تأثیر آیین بر جسم و کالبد شهر			تأثیر آیین بر روحیه و جان شهر			روز ارتش
عناصر متحرک	عناصر نیمه ثابت	عناصر ثابت	جمعی	مشارکت	*	
-رژه دسته های نظامی به همراه پرچم ها	-قرار دادن مبلغمان های موقتی در مسیر رژه				*	

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۵۴

جدول ۲۲. تأثیر آیین عزاداری اباعبداص الحسین بر جسم شهر؛ مأخذ: نگارندگان.

نقاط مهم و هویتی شهر	استخوانبندی شهر	
پیرامون این مسیر نقاط مهم و هویتی شهر شکل گرفته است که از آن جمله می توان به مسجد جامع، سبزه میدان، مسجد چهلستون، امامزاده و بازار اشاره نمود این مسیر به مثابه زنجیری می ماند که این عناصر مهم را به هم پیوند می زند. (حبيب و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۱۲۴)	مسیر حرکت های عزاداری طی سالیان دراز به مثابه استخوان بندی و ستون فقرات شهر می باشد و توسعه های شهر پیرامون این ستون فقرات صورت گرفته است. (حبيب و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۱۲۴)	شهر زنجان

جدول ۲۲. تأثیر آیین عزاداری ابا عبدا... الحسین بر روی ساختار کالبدی شهر زنجان؛ مأخذ: نگارندگان.

هیئت های عزاداری شهر زنجان	مسیر حرکت دسته های عزاداری و شکل گیری ساختار کالبدی شهر زنجان
حسینیه اعظم زنجان این مسیر از حسینیه اعظم آغاز می گردد هیئت عزاداری سپس مسیر خیابان امام را پیش می گیرد و عزاداران ساکن در محلات شمالی شهر از طریق خیابان سعدی وسط وارد میدان انقلاب شده و به جمع عزاداران حسینیه اعظم می پیوندند و سپس وارد امامزاده ابراهیم شده و در آنجا به اقامه نماز می پردازند و سپس از درب جنوبی امامزاده وارد خیابان توحید (مسکرها) شده و مسیر بازار را پیش می گیرند تا در انتهای مسیر دوباره به حسینیه اعظم باز گردند. (حبيب و همکاران، ۱۳۸۸، ۱۲۲)	
زینبیه زنجان مسیر حرکت هیئت عزاداری زینبیه زنجان در سومین شب شهادت امام حسین (ع) حرکت می کند این مسیر از زینبیه زنجان آغاز می گردد سپس هیئت عزاداری مسیر خیابان سعدی وسط را در پیش گرفته و سپس وارد خیابان امام می شوند و در هنگام اذان مغرب وارد صحن امامزاده شده و در آنجا به اقامه نماز می پردازند و از درب جنوبی وارد خیابان توحید (مسکرها) شده و سپس از خیابان سعدی جنوبی مسیر زینبیه را در پیش می گیرند. (حبيب و همکاران، ۱۳۸۸، ۱۲۲)	

درست شری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

■ ۵۵ ■

در مبحث مبانی نظری پژوهش به نظریات اندیشمندان اشاره شد که مهمترین مواردی که بدان می پردازند عبارت است از: تعامل انسان با انسان، در روزهای برگزاری چنین مراسمی تمامی مردم اعم از زن و مرد، پیر و جوان در آن شرکت می جویند و نهایتاً سبب بروز وحدت اجتماعی می گردد.
تعامل انسان با کالبد، شکل گیری فضاهای ویژه و نمادین که واجد هویتی خاص برای شهروندان می باشند و سبب برقراری ارتباط ساکنین با این گونه فضاهای می گردد.
انطباق با نیازهای ساکنان، فضاهای که سالیان متعددی در مسیر حرکت دسته های عزاداری شکل گرفته اند در بقیه زمان های سال پاسخگوی نیازهای ساکنین می باشند.
انطباق با رویدادها و تجربه ها، روایت هایی که در طی مسیر حرکت دسته های عزاداری بازگو می گردد همانا تداعی کننده سفر امام حسین (ع) و یارانشان می باشد.
تنوع و تبیین، پیرامون این مسیر فضاهای متعدد و متنوعی در طی سالیان متعددی شکل گرفته است.
تداووم کالبدی، مسیر حرکت دسته های عزاداری به مطابق استخوان بندی شهر بوده و توسعه های شهر پیرامون این مسیر شکل گرفته است.
تداووم زمانی، مسیر حرکت دسته های عزاداری طی سالیان متعددی ثابت و بدون تغییر بوده است.

بیان یافته ها و نتایج: بر روی شهر زنجان آیین ویژه

عزاداری ابا عبدا... الحسین به آزمون گذاشته شد و نتایج با توجه به مطالبی که عنوان گردید می توان نتیجه گرفت آیین هایی که مورد پذیرش عامه مردم بوده و بدان ها پایبند می باشند تأثیر بسیاری از جوانب گوناگون بر روحیه زیر حاصل گردید:

جدول ۲۴. آموزه‌های فردی آیین‌ها؛ مأخذ: نگارندگان.

احساس تعلق به ساختاری اجتماعی، قومی، مذهبی و فرهنگی	آموزه‌های فردی
نوشده‌گی	
همدلی	
شادی و نشاط	

جدول ۲۵. آموزه‌های معنوی آیین‌ها؛ مأخذ: نگارندگان.

اطاعت از دستورات خداوند	آموزه‌های معنوی
تذکر دهی	
عدالت خواهی	
هشدار و عبرت	
ایستادگی در مقابل ظلم و ستم	
اقزایش ارتباط با طبیعت	
تطهیر و پاکسازی شهروندان	
گفتنار نیک	
باری رساندن به نیازمندان	
پیوند خانوادگی	
بخشنش و گذشت	
تفویت حس همدردی و همیاری	
صله رحم	
مهریانی	
آزادگی	
صبر و استقامت	
ایثار و از خود گذشتگی	
ایستادگی در مقابل وسوسه‌ها	
تهذیب نفس	
برقراری رابطه روحانی- معنوی با شخصیت‌های مذهبی در ورای جهان مادی	

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

■ ۵۶ ■

جدول ۲۶. آموزه‌های اجتماعی آیین‌ها؛ مأخذ: نگارندگان.

تفویت ارتباطات اجتماعی، محله‌ای و همسایه‌ای	آموزه‌های اجتماعی
تفویت پیوندهای طائفگی- محلی	
گروه بندی‌های اجتماعی	
مشارکت اجتماعی و خانوادگی	
از بین رفتن کدورت‌ها و کینه‌ها	
هویت شیعه	
نمایش هویت فرهنگی مردم منطقه	
خون خواهی از خون بی گناهان	

و کالبد شهر می‌گذارند که می‌توان به شرح زیر تبیین ساختار کالبدی شهرهای سنتی ایران داشته باشد، آیین نمود:

- ۱- همان طورکه در بالا بدان اشاره شد، یکی از مهمترین آیین‌های تأثیرگذاری آیین‌ها بر روحیه شهر در سه زمینه آیین‌هایی که می‌تواند تاثیر بسزایی در شکل گیری آموزه‌های فردی، معنوی و اجتماعی دسته بندی

می‌گردد:

- ۴- بیرونی، ابوریحان، (۱۳۶۳) آثار الباقيه، ترجمه اکبر دانا سرشت، انتشارات امیرکبیر.
- ۵- بیکن، ادموند، (۱۳۷۶) طراحی شهرها، ترجمه فرزانه طاهری، انتشارات مرکز تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، تهران.
- ۶- پاکزاد، جهانشاه، (۱۳۸۶) سیر اندیشه‌ها در شهرسازی ۲، شرکت عمران شهرهای جدید، تهران.
- ۷- حبیب، فرح و نوشین کریمی و نسیم کریمی (۱۳۸۸) رویکردی تحلیلی به تعامل بین آیین‌های جمعی و ساختار کالبدی شهرهای سنتی ایرانی، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۳۹.
- ۸- راپورت، آموس، (۱۳۸۴) معنی محیط ساخته شده: رویکردی در ارتباط غیر کلامی، ترجمه دکتر فرح حبیب، شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری.
- ۹- روح الامینی، محمود، (۱۳۷۶) آیین‌ها و جشن‌های کهن در ایران امروز، انتشارات آگاه.
- ۱۰- ستایشگر، مهدی، (۱۳۸۱) واژه نامه موسیقی ایران زمین، جلد اول، اطلاعات.
- ۱۱- عنایت، حمید، (۱۳۶۲) اندیشه سیاسی در اسلام معاصر، ترجمه بهاء الدین خرمشاهی، انتشارات خوارزمی.
- ۱۲- فرامکین، گرگوار، (۱۳۷۲) باستان شناسی در آسیای مرکزی، ترجمه صادق ملک شهمیرزادی، انتشارات وزارت امور خارجه.
- ۱۳- هنچپچه، میر نوروزی، نشریه یادگار، شماره ۳.
- ۱۴- مسکوب (الف)، شاهرخ، (۱۳۵۷) سوگ سیاوش: در مرگ و رستاخیز، انتشارات خوارزمی.
- ۱۵- مسکوب (ب)، شاهرخ، (۱۳۵۱) نقدی بر نقد سوگ سیاوش، فرهنگ وزندگی، شماره ۱۰.
- ۱۶- معین، محمد، (۱۳۷۱) فرهنگ فارسی، چاپخانه سپهر، تهران.
- ۱۷- هال، ادوارد (۱۳۷۶) بعد پنهان، ترجمه منوچهر
- با توجه به مطالبی که اشاره شد از مهمترین پیامدهای تأثیر آیین‌ها در جامعه؛ ایجاد و تقویت احساس شهروندی، احساس تعلق به مکان، احساس تعلق به گروه‌های اجتماعی، فرهنگی و مذهبی، تبدیل شهروندان غیر فعال^۹ به شهروندان فعال^{۱۰} و ارتقاء مفهوم شهروندی است که این امر خود سبب پیوند نزدیکتر فرد با محیط شهری وی شده و رابطه‌ای تنگاتنگ بین محیط و شهروندان حاصل می‌گردد این نکات از مسائل پر اهمیتی است که امروزه نظر اندیشمندان شهرسازی را به خود جلب نموده و ملاحظه می‌کنیم در دیدگاه‌های نظری و عملی "ارتقاء تعامل شهروند با محیط شهری از اهم اهداف و اولویت‌های مباحث گردیده است. برگزاری مراسم و آیین‌ها در کالبد و جان شهر تأثیرگذارده سبب ایجاد تغییر در پیکر، سیما و چهره شهر می‌شود که این تغییرات علاوه بر دگرگون سازی کالبد شهرها بر رویه ساکنان شهرها نیز تأثیرگذارد و ارتباط و تعامل شهروندان با کالبد شهرشان را افزایش می‌دهد. در انتهای می‌توان این گونه عنوان نمود که مهمترین تأثیر آیین‌ها بر کالبد و روایه شهرها، افزایش و ارتقاء پیوند شهروندان با محیط است و هنگامی که شهروندان خود را جزیی از محیط بدانند در مقابل آن احساس مسئولیت نموده و بی تفاوتی آنان نسبت به محیط از بین رفته و خود مصلحان اجتماعی و حافظان و نگاهبانان محیط می‌شوند.

منابع و مأخذ

- ۱- اردلان، نادر و لاله بختیار (۱۳۸۰) حس و حدت، ترجمه حمید شاهرخ، نشر خاک، اصفهان.
- ۲- آل احمد، جلال، (۱۳۴۴) مهرگان در مشهد اردهال، اندیشه و هنر، شماره ۶.
- ۳- بلوکباشی، علی، (۱۳۸۰) قالی شویان، مناسک نمادین قالی شویان در مشهد اردهال، دفتر پژوهش‌های فرهنگی.

9. Passive

10. Active

- ۱۱- برای اطلاعات بیشتر به مقاله رویکردی تحلیلی به تعامل بین آیین‌های جمعی و ساختار کالبدی شهرهای سنتی ایرانی که در نشریه هنرهای زیبا در شماره ۳۹ سال ۱۳۸۸ ارائه گردیده است، رجوع نمایید.

- طبیبیان، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- ۱۸- یار شاطر، احسان، (۱۳۶۷) تعزیه و آیین‌های سوکواری در ایران قبل از اسلام، ترجمه داود حاتمی، انتشارات علمی و فرهنگی.
- 19- Halprin, Lawrence, 1972, " Cities", the MIT Press, Massachusetts.
- 20- Gehl, Jan, 1987, "Life between Building", Translated by J.Koch, New York.
www.slamicdigest.net
www.masternader.blogsky.com
www.wikipedia.org

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014